

Het Enneagram – een samenvatting

Inleiding

Bewust of onbewust zijn we beperkt in onze waarneming en in ons handelen. We denken dat we volledig vrij zijn om zelf onze keuzes te bepalen. Niets is echter minder waar. Hoe goed je ook bent, hoeveel wilskracht je ook hebt, we hebben relatief weinig invloed op ons leven. We worden geleefd door ons ego, onze verdedigingsstructuur.

De meeste mensen personificeren zich met dat ego. Ze denken dat ze dat ego zijn en vanuit dat perspectief is er dus niets aan de hand. Je leven loopt zoals je ego het wil, dus hoe je het zelf wil. De vraag is echter of dat wel zo is. Ben je daar gelukkig mee?

Over het algemeen is men zich totaal niet bewust van deze situatie en bestaat er geen andere werkelijkheid. Veel spirituele meesters noemen dit de toestand van "slaap". Je bent als een grazende koe in de wei. Onwetend en reactief. De meeste mensen slijten zo hun leven en zijn er tevreden mee. Ze verharderen in hun egostructuur en het wordt als een pantser. Hard en veilig voor het ego, maar niet flexibel en het is geen vrijheid. De problemen die daarmee worden ervaren worden vaak voor lief genomen. Zo is dat nu eenmaal, of zo ben ik nu eenmaal.

Maar het kan dus ook anders.

In de loop van ons leven gaan we bepaalde patronen, die het gevolg zijn van deze vastgeroeste verdedigingsstrategieën, wel ontdekken. We gaan hier ook last van krijgen vaak in het samenwerken met anderen op het werk en in je relatie. Bij sommigen ontstaat er vroeg of laat ook een knagend gevoel. Midlife-crisis wordt dit wel eens genoemd. Dit is als het ware de ziel die aanklopt. De ziel dient zich aan door het ego heen en geeft aan zich niet gelukkig te voelen met het leven hier op aarde binnen de verdedigingsstructuur. De ziel voelt zich beperkt en afgesneden, afgestompt zou je kunnen zeggen. Het is de bedoeling dat we ons identificeren met onze ziel in plaats van ons ego. Het ego is slechts een beperkt repertoire aan denkbeelden en handelingspatronen.

Op het moment dat we ons gaan personificeren met onze ziel ontwaken we uit de toestand van slaap en worden we ons bewust van onze situatie. We kunnen dan het ego ontstijgen en vrij zijn. Dit is niet makkelijk en ook meestal niet blijvend. De realiteit is dat we vaak weer terug vallen in de reactiviteit van het ego. De belangrijkste stap is echter al gezet. Het feit dat we ons bewust zijn van het feit dat we het ego niet zijn, maar dat we een ego hebben. We zijn dus ook geen Enneatype, maar hebben een Enneatype. Het pad van persoonlijke ontwikkeling start met dit bewustzijn.

De praktijk

Om het praktisch en toepasbaar te houden hier een paar voorbeelden uit de praktijk:

TEAMWORK

Een organisatie werkt in het kader van kwaliteitsverbetering met zelfsturende teams. In één van deze teams loopt het niet zo soepel. Voor het project hebben de mensen in dit team samen de doelstellingen bepaald en de taken verdeeld. Wekelijks komen ze bij elkaar. Ondanks dezelfde doelstellingen blijken er echter steeds vaker meningsverschillen te ontstaan. Het project loopt steeds moeizamer en de sfeer wordt steeds minder. Vergaderingen ontaarden wel eens in ruzie en de motivatie is bij ieder tot het nulpunt gedaald. Toch zijn de projectdoelstellingen nog steeds valide en er is genoeg budget beschikbaar voor het project. Als je het de mensen individueel vraagt staan ze nog steeds achter de doelstellingen van het project.

Het volgende is aan de hand. De projectdoelstellingen zijn verwoord en omschreven. Ieder geeft hier echter zijn eigen interpretatie aan en beziet dit vanuit de eigen verdedigingsstructuur. Bovendien is de achterliggende motivatie van iedereen verschillend. Het blijkt dat er 3 personen zijn in het projectteam zijn die graag de leiding naar zich toe trekken (Enneatype 8). Onderliggend speelt hier een machtsstrijd. Er zijn ook 2 mensen in het team voor wie de sfeer in de groep cruciaal is (Enneatype 4 en 2). Zij kunnen in deze setting totaal niet aarden. Een aantal anderen zijn volgers en houden niet van onduidelijkheid (Enneatype 6) en zij weten niet aan wie ze loyaal moeten zijn, gezien de machtsstrijd.

Doordat deze mensen allemaal handelen vanuit hun onbewuste verdediging ontstaan er problemen. Alleen al door hier bewust van te zijn kunnen de problemen gemakkelijk gesignaleerd worden en kan men elkaar begrijpen en op de juiste manier aanspreken.

COMMERCIEEL

Ik ben als commercieel vertegenwoordiger op weg naar een klant. Ik ken hem nog niet goed en dan is het altijd spannend of het klikt. Maar gelukkig heb ik kennis van het Enneagram en dat helpt vaak om de aansluiting te zoeken. Zelfs de cultuur van een bedrijf is in het Enneagram te vatten en daarmee kan ik ook vaak de juiste snaar raken. Zo heb je prestatiegerichte zakelijke organisaties (Enneatype 3) of juist sociale organisaties waar het wel en wee van mensen van groot belang is (Enneatype 2).

Deze klant is een commercieel bedrijf in de dienstverlening. Ik kom bij hun pand aan. Een groot maar stijlvol jaren '20 pand. Prestigieus en stijlvol. Ik rijd de parkeerplaats op, maar helaas staan er verder weinig auto's. (Dat zegt namelijk ook vaak wat over de heersende cultuur.)

Ik wordt joviaal ontvangen door een man in pak. Snel probeer ik, samen met de indrukken die ik al heb de juiste benadering te zoeken. Ik denk aan Enneatype 3,7 of 8. Is hij Enneatype 8 dan moet ik vooral stevig en duidelijk zijn, bij een type 3 vooral commercieel en zakelijk, bij een 7 moet ik er op letten dat de positieve kanten en mogelijkheden duidelijk naar voren komen en heel flexibel zijn.

De man maakt een opmerking over mijn auto (een Jaguar) en zegt autoliefhebber te zijn. Ik maak een compliment over hun mooie pand (prestige = 8). Hij geeft aan dat het erg prettig werken is in het pand en dat het een leuke omgeving is. Naar aanleiding hiervan schat ik Enneatype 7 in. Dit blijkt ook verder in het gesprek te kloppen. Door het gesprek vervolgens vooral open te houden en de vele mogelijkheden te onderzoeken wordt het een zeer succesvol gesprek.

Een voorbeeld van een eenvoudige toepassing van het Enneagram, die direct tot tastbaar resultaat leidt. Dit is voor iedereen met enige basiskennis van het Enneagram direct toe te passen.

Het Enneagram toegelicht

Het Enneagram is gebaseerd op de onbewuste basismotivatie voor gedrag. Ennea betekend betekent "9" en we onderscheiden dan ook 9 basismotivaties en daarmee 9 hoofdtypen, die echter weer uiteenvallen in diverse subtypen. Daarbij komen echter ook nog zaken als opvoeding, opleiding, omgeving en genetische kenmerken die alles bij elkaar ons gedrag bepalen. Door al deze variabelen is het dus zeker niet het geval dat er maar 9 soorten mensen zijn. Alle mensen worden uiteindelijk wel gestuurd door 9 hoofdmotivaties en dit speelt een vrij sterke rol in hun waarneming en hun gedrag. Het is niet de bedoeling iemand in een hokje te plaatsen, maar feit is dat we dat zelf juist wel doen. Dit "hokje" is namelijk de verdedigingsstructuur die wij zelf in het leven opbouwen. Voornamelijk tijdens de eerste levensjaren, maar ook later kan door o.a. traumatische ervaringen deze verdediging verder uitgebouwd worden. Deze verdedigingsstructuur ook wel ego genoemd, staat centraal in het Enneagram als we dat toepassen als model voor karaktertypen of Enneatypen.

Met betrekking tot ons Enneatype is het dus de bedoeling dit type te ontstijgen. Om dit te kunnen doen zullen we ons eerst bewust moeten worden van het feit dat we gedomineerd worden door een dergelijke verdedigingsstructuur of type. Door inzicht te verkrijgen in ons type of dat van degene waar we mee willen werken in de rol van coach of trainer, kunnen we de beste weg voor persoonlijke ontwikkeling bepalen. Die is namelijk voor ieder type anders. Vervolgens gaan we proberen de verdediging los te laten.

Waarom zouden we tot deze onzekere stap overgaan en wat levert ons dat op? Omdat de mens van nature risico's uitsluit en zekerheid zoekt, zullen de meeste mensen dit ook nooit doen. Ze leven hun leven volledig als het Enneatype dat ze zijn. Het feit dat je dit nu leest geeft aan dat je ten minste geïnteresseerd bent om op verder onderzoek te gaan en te ontdekken wie je werkelijk bent. Wat is de reden van deze interesse?

Als je niet meer tevreden bent met het huidige, is het tijd voor verandering. Soms is het zelfs niet meer mogelijk om op dezelfde wijze verder te gaan. Dit kan ontstaan uit een gevoel, maar het kan ook zijn dat men telkens op dezelfde problemen stuit, "ongewenst hulp". Ongewenst, omdat we er niet voor gekozen hebben en omdat het meestal niet positief is. Te denken valt bijvoorbeeld aan problemen op het werk of in de relatie. Vooral terugkerende problemen, bijvoorbeeld een bepaald herkenbaar patroon waar je steeds weer tegenaan loopt. Het lijkt geen toeval meer. Dit komt omdat deze patronen veroorzaakt worden door ons eigen gedrag, gebaseerd op de onbewuste motivatie van ons Enneatype.

Hoe ontstaat ons Enneatype

Ons Enneatype ontstaat in het eerste levensjaar. Tijdens het eerste levensjaar is een kind volledig verbonden met zijn moeder en met zijn essentie. Zijn essentie zou je ook zijn ziel kunnen noemen en staat in volledig contact met het universum. Vanuit dit contact met onze ziel beschikken we over het gelukzalige gevoel waar we eigenlijk allemaal naar opzoek zijn. Gaandeweg komt een kind echter los van zijn moeder en verliest contact met zijn essentie. Op dat moment zal het kind zich gaan beschermen tegen de pijn van deze verwijdering, zoals iedereen zichzelf instinctmatig zal beschermen tegen pijn. Ook andere beperkingen zoals, honger, dorst, pijn en angst leiden tot zelfbescherming. Dat doet het kind in dit geval door zichzelf iets "wijs te maken". Veel meer zit er op deze jonge leeftijd namelijk niet in, omdat het kind nog volledig afhankelijk is en tot weinig handelen in staat is.

Als je dat maar goed genoeg doet, ga je het zelf geloven en ontwikkel je een overtuiging. zou kunnen zeggen dat de verdedigingsstructuur of je Enneatype de oudste overtuiging is.

Dit proces kan ongeveer als volgt verlopen. Het is omstreeks de 5e maand van je leven en je moeder komt niet op je gehuil af. Er zal altijd rond die periode ergens een bepaalde behoefte gefrustreerd worden, het is namelijk onmogelijk alle behoeftes volledig te vervullen. (Dit om ouders niet met de "schuld" van het Enneatype op te zadelen.) Het gaat erom wat de baby nu denkt en wat de baby zichzelf wijs maakt, waarom de moeder niet komt. Het kind zal een bepaalde overtuiging aannemen om zichzelf te beschermen. Het gebrek aan holding leidt tot reactiviteit om deze holding te herstellen.

De valse overtuigingen:

Type 1 denkt:

"Zie je wel, ik ben niet perfect. Ik heb waarschijnlijk iets fout gedaan."

Type 2 denkt:

"Ik ben niet goed genoeg. Ik had beter voor haar moeten zijn."

Type 3 denkt:

"Ik heb gefaald, ik moet beter mijn best doen."

Type 4 denkt:

"Ze houdt niet van me. Ik ben niet om van te houden."

Type 5 denkt:

"Ik ben overbodig, ik ben niet nodig. Ik begrijp het niet en daarom is er geen plaats voor me".

Type 6 denkt:

"Zie je wel, het is hier een gevaarlijke plek. Het is allemaal niet te vertrouwen."

Type 7 denkt:

"Ik heb hier allemaal niets aan, ik moet er zelf maar iets leuks van maken."

Type 8 denkt:

"Hé wat is dit? Ik ben hulpeloos, Ik moet zorgen dat ik hier controle over krijg."

Type 9 denkt:

"Zie je wel, het is allemaal mijn schuld. Ik ben waarschijnlijk de oorzaak van dit conflict."

Voor alle types geldt vervolgens: "Dat zal me niet meer overkomen".

CONVERSIO

En vervolgens gaan we er alles aan doen om dit te voorkomen. Naar aanleiding van de pijn en de beperkingen die we telkens ervaren bouwen we een verdedigingsstructuur op en gaan gedrag vertonen om te voorkomen dat we weer gefrustreerd worden en de pijn voelen. Zo ontstaat het desbetreffende Enneatype.

Doordat we ons identificeren met onze persoonlijkheid (onze verdediging) leven we gepreoccupeerd door ideeën, angsten, zorgen, mentale beelden. Onze aandacht wordt hierdoor in beslag genomen of op z'n minst vertroebeld, waardoor we als het ware als slaapwandelaars door het leven gaan. De persoonlijkheid is slechts een verzameling van ideeën en overtuigingen waarmee we leven. Een mentaal construct waar we "ik" tegen zeggen. Dat wat we werkelijk zijn is de ziel die zich daarbinnen begeeft. Hoe meer we los komen dan de persoonlijkheid, hoe meer de ziel zichtbaar wordt.

Het Enneagram wordt in de praktijk vanuit verschillende benaderingswijzen beschreven en gedoceed. Zo is er de psychologische benadering, volgens de ideeën van o.a. Helen Palmer, waarin onze persoonlijkheid wordt beschreven aan de hand van het Enneagram. Hier leren we door het Enneagram met onze persoonlijkheid om te gaan. Je zou dit de psychologische benadering kunnen noemen.

Daarnaast bestaat de benadering van George Gurdjieff, waarbij het Enneatype (de persoonlijkheid) wordt gezien als een gevangenis en we ons richten op persoonlijke ontwikkeling om dit te ontstijgen. Gurdjieff zelf was overigens behoorlijk sceptisch over de mensheid en achtte de meerderheid niet in staat dit te bereiken. Niet omdat het niet mogelijk is, maar vanwege gebrek aan doorzettingsvermogen en geloof bij de mensheid. Deze benadering is meer de spirituele benadering.

ENNEAGRAM TYPE OMSCHRIJVINGEN

Lees de onderstaande stukjes door en bepaal welke het meest op jou van toepassing is. In ieder stukje zullen herkenbare elementen zitten, maar in zijn geheel zal er één tekst het meest op jou van toepassing zijn. Blijft het lastig, probeer dan punten te geven aan elke tekst, met een totaal van 100. (Bijvoorbeeld 10 punten aan B, 20 punten aan G, 40 punten aan E en nog 20 punten aan A, dus het totaal is 100.)

- A. Ik benader dingen op een alles-of-niets manier, in het bijzonder betreffende zaken die me aanspreken. Ik hecht veel waarde aan sterk zijn, eerlijk en betrouwbaar. Wat je ziet is wat je krijgt. Ik vertrouw anderen niet tot zij hebben bewezen dat ze betrouwbaar zijn. Ik hou van mensen die direct zijn en ik weet het wanneer iemand slinks is, liegt, of me probeert te manipuleren. Ik vind het moeilijk zwakheden in mensen te tolereren, behalve als ik de reden voor hun zwakheid begrijp of zie dat ze er iets aan proberen te doen. Ik heb het er ook moeilijk mee orders op te volgen als ik het niet eens ben met de autoritaire persoon die ze geeft. Ik vind het moeilijk om mijn gevoelens niet te vertonen als ik boos ben. Ik ben altijd bereid het voor vrienden of geliefden op te nemen, speciaal als ik denk dat ze onjuist behandeld zijn. Ik mag dan niet iedere strijd met anderen winnen, maar zij zullen weten dat ik er was.
- B. Ik heb hoge interne normen voor correctheid, en ik verwacht van mezelf dat ik naar deze normen leef. Het is gemakkelijk voor me te zien wat niet correct is en hoe dat verbeterd zou kunnen worden. Ik kan bij mensen overkomen als overdreven kritisch of perfectie eisend, maar het is moeilijk voor me om dingen die niet op de juiste manier zijn gedaan te accepteren of te negeren. Als ik iets doe kun je er zeker van zijn dat ik het goed doe. Ik heb soms last van rancune als mensen niet proberen iets correct te doen of als mensen onverantwoordelijk handelen of oneerlijk zijn, ofschoon ik normaal gesproken probeer dit niet openlijk aan hen te tonen. Voor mij gaat normaliter werk voor plezier en ik zal mijn verlangens onderdrukken om mijn werk af te kunnen krijgen.
- C. Ik schijn alle gezichtspunten gemakkelijk te kunnen zien. Ik kan zelfs soms besluiteloos overkomen, omdat ik zowel de voordelen als de nadelen zie. Doordat ik verschillende mogelijkheden zie kan ik mensen helpen hun verschilpunten op te lossen. Deze bekwaamheid kan er soms toe leiden dat ik me meer bewust ben van de positie, de agenda en de persoonlijke prioriteiten van anderen, dan die van mezelf. Het is niet ongewoon dat ik afgeleid word van de belangrijke dingen die ik probeer te doen. Als dat gebeurt is mijn aandacht vaak afgeleid naar onbelangrijke alledaagse taken. Ik vind het vaak moeilijk te weten wat echt belangrijk voor me is en ik vermijd conflicten door mee te gaan met wat anderen willen. Mensen beschouwen me vaak als gemakkelijk, plezierig en aangenaam. Je zult me niet gauw mijn boosheid zien uiten naar een ander. Ik hou van een comfortabel, harmonieus leven en wil graag dat anderen me accepteren.
- D. Ik ben gevoelig voor de gevoelens van een ander. Ik kan zien wat zij nodig hebben, zelfs als ik ze niet ken. Soms is het frustrerend om me zo bewust te zijn van wat anderen nodig hebben, speciaal als ik zie dat ze pijn hebben of ongelukkig zijn, omdat ik niet zoveel voor ze kan doen als ik zou willen. Het is gemakkelijk voor me om te geven, soms zou ik willen dat ik beter nee kon zeggen, omdat ik meer energie steek in voor anderen zorgen dan voor mezelf. Het doet me pijn als mensen denken dat ik hen probeer te manipuleren of te controleren, als ik alleen maar hen wil begrijpen en helpen. Ik wil graag als een warm en goed mens gezien worden en als ik merk dat ik niet word gewaardeerd of er geen rekening met me wordt gehouden, dan kan ik heel emotioneel worden en zelfs eisend. Goede relaties zijn erg belangrijk voor me en ik ben bereid hier voor te knokken.

CONVERSIO

- E. Het beste zijn in wat ik doe is een sterke motivatiefactor voor me en ik heb door de jaren veel erkenning gekregen voor mijn prestaties. Ik krijg veel gedaan en ik ben succesvol in bijna alles wat ik aanpak. Ik identificeer me sterk met wat ik doe, want op grotere schaal denk ik dat je waarde is gebaseerd op wat je presteert en de erkenning die je krijgt. Ik heb altijd meer te doen dan past binnen de tijd die ik beschikbaar heb, daarom zet ik vaak gevoelens en zelfreflectie opzij om alles voor elkaar te krijgen. Er is altijd wel iets te doen, ik vind het moeilijk om maar gewoon te gaan zitten nietsdoen. Ik word ongeduldig met mensen die mijn tijd niet goed gebruiken. Soms zou ik het liefst een project van iemand willen overnemen als diegene te langzaam werkt. Ik hou ervan om me bij iedere situatie aan de top te voelen staan. Ik hou ervan om te concurreren, maar ik ben ook een goede teamspeler.
- F. Ik zou mezelf omschrijven als een rustig persoon die de dingen graag analyseert en die meer tijd alleen nodig heeft dan de meeste mensen. Ik geef er gewoonlijk de voorkeur aan om te observeren wat er aan de hand is, in plaats van er persoonlijk bij betrokken te zijn. Ik hou niet van mensen die teveel vragen aan me stellen of die van me verwachten dat ik weet en vertel wat ik voel. Ik ben beter met mijn gevoelens in contact als ik alleen ben dan wanneer ik met anderen ben en ik geniet naderhand vaak meer van mijn ervaringen dan op het moment dat ik ze doormaak. Ik verveel me haast nooit alleen, want ik heb een actief mentaal leven. Het is belangrijk voor me om mijn tijd en energie te beschermen en daarom een simpel en ongecompliceerd leven te leven en zo zelfredzaam mogelijk te zijn.
- G. Ik heb een levendige verbeelding, vooral als mijn veiligheid en zekerheid bedreigd worden. Ik heb vaak in de gaten wat gevaarlijk of pijnlijk kan zijn en ervaar zo veel angst alsof het al echt gebeurt. Ik vermijd altijd gevaar of ik daag het juist uit. Mijn verbeelding leidt ook tot een goed, maar soms wat ongewoon, gevoel van humor. Ik zou graag meer zekerheid in mijn leven willen, maar over het algemeen vertrouw ik de mensen en dingen om me heen niet. Ik kan gewoonlijk de tekortkomingen zien in wat iemand naar voren brengt. Ik denk dat sommige mensen me daarom erg scherpzinnig vinden. Ik heb de neiging autoriteiten te wantrouwen en ik voel me niet comfortabel als ik als een autoriteit wordt gezien. Omdat ik kan zien wat er mis is met hoe dingen over het algemeen gezien worden, ben ik geneigd me te identificeren met iemand die altijd het onderspit moet delven. Maar als ik mezelf aan iets of iemand heb toevertrouwd dan ben ik erg loyaal.
- H. Ik ben een optimistisch persoon die ervan houdt om steeds weer nieuwe en interessante dingen te doen. Ik heb een erg actieve geest die snel heen en weer gaat van het ene naar het andere idee. Ik hou ervan om een globaal beeld te krijgen van hoe al deze ideeën samengevoegd kunnen worden en ik raak opgewonden als ik concepten kan verbinden die in het begin niets met elkaar te maken lijken te hebben. Ik hou er van om te werken aan dingen die me interesseren en ik steek hier veel energie en tijd in. Ik hou me niet graag bezig met onrendabele en herhalende taken. Ik wil graag vanaf het begin van een project betrokken zijn, tijdens de fase waarin de plannen gemaakt worden en er veel interessante mogelijkheden te overwegen zijn. Als ik met iets ben begonnen dat mijn interesse heeft, is het moeilijk voor me om er bij te blijven, want ik wil weer door naar het volgende dat mijn interesse heeft gewekt. Als ik me down voel geef ik er de voorkeur aan mijn aandacht te verschuiven naar plezieriger ideeën. Ik geloof dat mensen het recht hebben op een plezierig leven.

CONVERSIO

1. Ik ben een sensitief persoon met intense gevoelens. Ik voel me vaak onbegrepen en alleen, omdat ik me anders voel dan anderen. Mijn gedrag kan drama lijken voor anderen en ik word vaak bekritiseerd als zijnde overgevoelig. Wat er werkelijk van binnen gebeurd is mijn verlangen naar een emotionele band en diepgaande relatie. Ik vind het moeilijk om een aanwezige relatie volledig te waarderen vanwege mijn neiging om te willen wat ik niet kan hebben en te minachten wat ik heb. De zoektocht naar emotionele verbinding is er al mijn hele leven en de afwezigheid van emotionele verbinding leidt tot melancholie en depressie. Ik vraag me soms af waarom andere mensen meer dan mij schijnen te hebben, betere relaties en een gelukkiger leven. Ik heb een verfijnd gevoel voor schoonheid, ben creatief en ervaar een rijke wereld van emoties en betekenis in mijn leven.

Op de laatst bladzijde staat welk type bij welke omschrijving hoort.

Deze stukjes tekst geven een korte en bondige omschrijving van de 9 Enneatypen. Vaak herkennen we ons in eerste instantie in meerdere typen, of zelfs in allemaal. Dat klopt ook, want in principe hebben we al deze typen en kwaliteiten in ons. Vaak komt er toch één wat meer naar boven die het meest past. En is het moeilijk jezelf hierin te herkennen, dan zul je toch zeker anderen hierin herkennen. Dat is vaak makkelijker.

Het is soms niet makkelijk om eigen Enneatype te bepalen. Ook omdat het een onbewust construct is. In onze Enneagram trainingen gaan we er wat dieper op in en komen we altijd wel tot een herkenbare typebepaling.

Vervolgen gaan we natuurlijk verder met wat je er mee kan doen. Voor jezelf, maar ook voor anderen of in je werk. De kennis van het Enneagram is makkelijk en zeer toepasbaar voor iedereen. Zowel privé als in je werk.

Wil je meer weten over het Enneagram en de toepassingen?

Neem dan contact met ons op of lees één van de onderstaande boeken die wij je kunnen aanbevelen.

Jaap Nieuwenhuijzen van Conversio Training & Advies organiseert regelmatig lezingen en trainingen waar het Enneagram nader wordt toegelicht en op de verschillende toepassingen hiervan wordt ingegaan.

Voor meer informatie kunt u mailen naar info@conversio.nl of kijken op de website www.conversio.nl

LITERATUUR

- De Wijsheid van het Enneagram
- De spirituele dimensie van het Enneagram
- De verborgen rijkdom van het Enneagram
- De herontdekking van je ware zelf (PRI)
- Riso & Hudson (gedetailleerd)
- Sandra Maitri (spiritueel)
- J.G. Bennett (procesmodel)
- Ingeborg Bosch (ontwikkeling)

CONVERSIO

De Enneagram typeomschrijvingen:

- A = type 8
- B = type 1
- C = type 9
- D = type 2
- E = type 3
- F = type 5
- G = type 6
- H = type 7
- I = type 4